

NASIONALE SENIOR CERTIFIKAAT-EKSAMEN
NOVEMBER 2021

AFRIKAANS HUISTAAL: VRAESTEL II

NASIENRIGLYNE

Tyd: 3 uur

100 punte

Hierdie nasienriglyne word voorberei vir gebruik deur eksaminatore en hulpeksaminatore. Daar word van alle nasieners vereis om 'n standaardiseringsvergadering by te woon om te verseker dat die nasienriglyne konsekwent vertolk en toegepas word tydens die nasien van kandidate se skrifte.

Die IEB sal geen gesprek aanknoop of korrespondensie voer oor enige nasienriglyne nie. Daar word toegegee dat verskillende menings rondom sake van beklemtoning of detail in sodanige riglyne mag voorkom. Dit is ook voor die hand liggend dat, sonder die voordeel van bywoning van 'n standaardiseringsvergadering, daar verskillende vertolkings mag wees oor die toepassing van die nasienriglyne.

AFDELING A LETTERKUNDE**DRAMA****VRAAG 1 DIE KOGGELAAR (Pieter Fourie)**

LW: Wat volg, is voorstelle. Elke kandidaat se benadering moet op eie meriete beoordeel word.

Titel:

- Gee **eie gepaste titel** wat die kandidaat se siening vasvang. (Die titel is opsioneel – m.a.w. as kandidaat geen titel gegee het nie, mag hulle nie benadeel word nie. Dit is egter tog 'n aanbeveling.)

Inleiding:

- Dit is wys om te begin deur na die **tekstitel, genre en dramaturg** te verwys, bv. *In Pieter Fourie se drama Die Koggelaar [onderstreep in geskrewe teks] (1988) ...*
- **Formuleer betoog**; bv.
... word die euwels van die patriargie inderdaad aan die kaak gestel. Waar Ben Cronjé nog empatie teenoor veral Anker (sy buite-egtelike kind) toon, reduceer Betta (voorgestel as 'n wellustige tante) alles tot voortplanting en haar dialoog het deurgaans seksuele ondertone. Boet tree onverbiddelik op en die patriargale magsvertoon kulmineer in sy karakter, veral teenoor sy vrou, Anna, wat van stoetooi tot uitskotooi haar status verloor omdat sy nie nog 'n kind kan baar nie. Die reeds oorlede Klein-Ben verteenwoordig uiteindelik die verswakke bloedlyn waarbinne trots en verbittering die oorhand kry en enige moontlikheid tot redding en oorlewing vir hierdie patriargale familie-opset onmoontlik maak.
- Verwoord **hoofargument** n.a.v. beplanning.

Paragrafe:

- Verskillende argumente word hier betoog wat die onderwerp (wat in die inleiding aan bod gebring is) ondersteun.
- In elke paragraaf word 'n argument bespreek – ondersteun met verwysings na en/of aanhalings uit die drama.
- Die betogende styl van die kandidaat moet deurgaans duidelik wees.

Moontlike argumente wat ter betoog aangevoer kan word:

Ben Cronjé word uitgebeeld as die simpatiekste Cronjé. Hy het 'n ooreenkoms aangegaan met die swart ma van sy kind, Anker, dat hy na hulle sal omsien na die beste van sy vermoë en hoewel hy hom nie openlik as sy seun kan behandel nie, het hy tot 'n mate sy verantwoordelikheid as pa besef en probeer nakom. Hy verwelkom Anker op die plaas na sy ma se dood en probeer telkens om Anker te betrek by familie-aangeleenthede. Hy dring daarop aan dat Anker vir Boet as "Meneer" moet aanspreek waardeur hy Boet se baasskap oor Anker probeer versag. Nogtans het hy nie die vermoë om Boet te oortuig om die aar – wat uitkoms sal gee aan die diere en die land – oop te boor nie en moet uiteindelik toekyk hoe die plaat waarop Boet vir die Here 'n bril kollekteer, wel opgerig word. Hy het wel die helderheid van gees om die plaas aan Anker te bemaak, maar uiteindelik word ook hy 'n slagoffer van Boet se familiemoord. Ben se pogings tot medemenslikheid was nooit genoeg om Anker van vernedering en lyding te red nie.

Betta vervul haar rol as teelooi deur 'n 'ware' erfgenaam in die vorm van Boet te baar. Myns insiens verteenwoordig sy die sg. 'ideale' vrou binne die patriargale sisteem omdat sy hierdie rol sonder skroom of teenstand uitleef. Haar taalgebruik is van meet af aan kru en seksueel gelaai as sy by die geboorte van Klein-Ben dadelik sy "spogknaters" opmerk. Sy

gebruik veral aanteel-metafore – sy verwys na Ben en Boet as "bokkapaters" en "botterbulle" en later na Anna as 'n "uitskotooi" en plaas die blaam vir haar en Boet se kinderloosheid direk op Anna se "droogte". Sy en Ben het oënskynlik 'n gesonde seksuele verhouding, maar sy het nooit geweet dat Anker Ben se seun is nie (sy vra uit na sy afkoms en waar hy sy blou oë vandaan gekry het). Sy glo ook dat die mans erger ly onder die droogte. Gedurende die boorgat-toneel, is sy die een wat hulle druk om die tradisie te verbreek deur vóór die oopboor reeds die brandewyn die rondte te laat doen. Ben erken wel haar matriargale invloed as besluitnemer: "... en die jare het my geleer: met Betta stribbel mens nie teen nie." Sy dring ook daarop aan dat Klein-Ben moet drink – nog voor hy sy eerste nagmaal meegemaak het. Ook hier wys sy op sy viriliteit en manlikheid: "As die meisies netbal speel, staan hy al knoppiesbroek en kyk." Sy bekragtig die belangrikheid dat dit juis 'n seun moes wees wat hulle verloor het (die enigste moontlike erfgenaam van die plaas) as sy Anna onhandig probeer troos oor haar droogte: "Dat hy boonop 'n seun moes wees." Sy is verder vol wulpse gesegdes en sê-dinge, maar blyk tog godvresend te wees daarin dat sy saam met Ben met Dominee gaan praat as Boet vreemd begin optree (die kerk as verlengstuk van die patriargie moet natuurlik hier ook herken word) en later bly sy simpatiek teenoor Boet en wil nie glo dat hy homself sal skiet nie (gedurende die kombuistoneel). Hierna figureer sy nie weer in die drama nie en hierdie afwesigheid dui moontlik op die minder belangrike rol wat vroue speel in die uitspeel van die (man-gedomineerde) groter vraagstukke.

As baie jong bruid bewonder Anna Boet se krag, "jou onverbiddelike trots" as hy opstaan teen haar ouers wat die troue teengestaan het. "Dit het haar in my laat glo," verduidelik Boet. Die oomblik as hulle op Nooitgedacht opdaag, kondig Boet dan ook aan: "Jy's reg vir jou eerste lam." en Anna gee metafories haarself hieraan oor met die woorde: "Vat die leisels." Direk na die geboorte van Klein-Ben is Ben en Boet glad nie in Anna geïnteresseerd nie en die neweteks stel dit duidelik: "Anna lê vergete in haar bed," tot Betta hulle herinner aan haar aandeel aan die geboorte. Anna protesteer wel oor die drinkery van Klein-Ben langs die boorgat, maar sy word telkens doodgepraat. Anna konfronteer Boet oor sy eie droogte tydens die toneel in die veld, maar Boet bly hardkoppig teëstribbel teen enige mediese hulp om sy vrugbaarheid te versterk (soos hy as meesterteler van Knaplat verwag). As Anna nie wil uittrek nie, beroep hy sy gesag op God en die kerk: "Jy het voor God – en in sy kerk – onderneem dat jy my onderdanig sal wees." As sy haar naaktheid wil bedek, wys hy daarop dat dit sý skaamte is – selfs dit word van haar ontnem terwyl hy haar probeer warm bak om nog 'n kind te verwek. (Teenoor hierdie vernedering, is Anker se simpatie des te meer pynlik om te aanskou as hy haar verbrande lyf teer versorg.) Anna verwoord haar benarde situasie as volg: "Jy staan gevange, raak verlore in die niks om jou. Jy weet iewers is daar lewe ... gebeur iets. Maar jy weet net van die stilte. Word later self die stilte." As Anna met haar swart gekleurde trourok by die kerk instap (tydens die biddag vir reën) voel Boet asof sy 'n bespotting van hom maak, terwyl haar motief juis is omdat sy rou oor Boet wat vir haar 'n vreemdeling geword het. As sy bid vir reën, bid sy eintlik vir vrugbaarheid, want daarsonder het sy geen plek meer in hulle huwelik nie. Haar rol as vrou (en draer van die bloedlyn) kom tot 'n einde. As Boet vir Anker vra om "Mevrou" teen hom te beskerm as hy "snaaks raak", vergewe Anna hom en trek haar rouklere uit voor hulle een laaste keer liefde maak (sonder die opset om swanger te word). Helaas was die ommekeer van korte duur nadat Klein-Ben vir Boet besoek. Ook Anna verdwyn uit die handeling na hierdie toneel omdat sy, net soos Betta, as akteur in die manswêreld onnodig raak.

In Boet Cronjé kulmineer die patriargie aangesien hy sy mag oor sy vrou, die plaaswerkers, sy vee asook die land self keer op keer bekragtig en groot vernedering en lyding daardeur veroorsaak. Die bakkie- en kroegtoneel met Anker bevestig reeds vroeg in die drama sy rassisme en geloof in sy eie superioriteit. Waar hy aanvanklik sterk staan teen die droogte en sy bure ondersteun, toon hy later geen leierskap nie – hy begin om op die wolke te skiet en God te koggel (deur vir Hom 'n bril te kollekteer) terwyl hy steeds verseg om die wateraar oop te boor wat uitkoms sal gee (sy vee vrek van die dors). Boet, as

versinnebeelding van die aartspatriarg, se eiewaan en magsbeheptheid loop uit op familie- en selfmoord na sy ontdekking dat Anker sy halfbroer is. Hy stel homself aan as 'n god wat besluite kan maak oor lewe en dood – van sy vee en sy gesin – en word daardeur simbolies van 'n patriargale sisteem wat tot selfvernietiging lei.

Klein-Ben is in die lewe 'n onskuldige eersgebore seun en erfgenaam, maar na sy dood word hy die bose invloed wat Boet noop om nooit die aar wat lewe sal skenk aan sy diere en die plaas, oop te boor nie en uiteindelik ook aan Boet opdrag gee om God te láát sien. Klein-Ben kan dus gesien word as die erfgenaam van 'n korrupte sisteem wat a.g.v. die morele verval van hom die verrotte nasaat maak van geslagte van onregverdige bevoorregting, magsmisbruik en die uitbuiting van mens, dier en land. As spookkarakter tree hy op as 'n soort bose alter ego wat Boet se hubris tot die uiterste dryf en uiteindelik die einde van die "suiwer wit" bloedlyn beteken.

Slot:

- Hoofpunte word saamgevat – **kom tot 'n eindbetoog.**
Die stelling word finaal **bewys of afgekeur**, bv.

In Die Koggelaar word die euwels van die patriargie inderdaad ontmasker en die destruktiewe aard daarvan word uitgespeel in die stelselmatige morele verval van generasies. Apartheid is geskoei op 'n patriargale wêreldbeskouing waarbinne die patriarg moes sorg vir sy onderdane (swart mense, vroue, ens.) en hulle moes dissiplineer. Waar Betta darem nog 'n mate van respek afdwing by haar man (aangesien sy 'n erfgenaam kon bied), word Anna al hoe meer nutteloos as sy nie nog 'n erfgenaam kan produseer nie. Sy en Betta verdwyn dan ook geheel en al in die drama-handeling as hulle rol binne die patriargale stelsel uitgedien is. Dit is eers wanneer hierdie sisteem in sy totaliteit uitgewis word, dat 'n demokratiese bedeling 'n moontlikheid word. As Knaplat en Anker die dooie Boet van die verhoog dra, is dit nie net die enkele karakter wat verwyder word nie, maar geslagte van misbruik wat "opgeruim" moet word voordat die reën van hoop en ware medemenslikheid kan val. As die karakters as 'n simbolisering van die degenerering van die patriargale bestel beskou word, beeld Die Koggelaar dus die einde van 'n suiwer wit bloedlyn en heerskappy uit en voorspel dit die moontlikheid van 'n meer demokratiese magsverdeling in die toekoms – hopelik een waarin ook vroue 'n aktiewe rol het om te speel.

PROSA**VRAAG 2 *DIE VEREVROU* (Jan van Tonder)****RIGLYNE BY DIE NASIEN VAN VRAAG 2**

Titel: Gee eie gepaste titel wat die vraag verwoord (opsioneel, tog 'n aanbeveling).

Inleiding:

- Dit is wys om te begin deur na die **tekstitel, genre en skrywer** te verwys, bv. *In Jan van Tonder se roman Die Verevrou [onderstreep in geskrewe teks] (2019) ...*
- **Formuleer onderwerp:** ... *kan Liora Papalato inderdaad as tragiese held beskou word. Daar is vele aspekte in haar lewe wat as 'n groot ramp beskou kan word waaronder die wrede vryheidsoorlog in Algerië veral sou ressorteer. As grondeienaars en Franse burgers het sy en haar familie verseker status gehad en later word sy as meesterplumbereider ook as invloedryk erken. Sy is dwarsdeur haar lewe gewikkel in 'n stryd teen verskeie magte wat vir haar te sterk is (haar pa, die oorlog, haar eie seksuele ambivalensie, haar soeke na liefde en aanvaarding) en uiteindelik swig sy onder die swaarkry van die lewe as sy haar eie lewe neem.*
OF ... *kan Liora Papalato nie werklik kwalifiseer as tragiese held nie. Sy is verseker 'n slagoffer van vele traumatiese ervarings, maar daar is nie een enkele ramp wat identifiseerbaar haar lewe onherroeplik verander het nie. As jong meisie, en selfs later as pluimbereider, het sy nooit werklik 'n posisie van status bereik nie, hoewel sy tog invloedryk was binne haar direkte omgewing. Haar stryd is eintlik maar dié van elke gewone mens wat op soek is na liefde en aanvaarding binne 'n gewelddadige en onverbiddelelike wêreld waaruit sy uiteindelik probeer ontsnap deur haar selfdood.*
- Vooruitwysing hoe die literêre opstel aangepak gaan word waarbinne hoofargumente afgebaken word.

Paragrafe:

- Verskillende hoofargumente word beredeneer.
- Elke paragraaf hanteer 'n hoofargument – ondersteun met verwysings na/aanhalings uit die teks.
- Die beredenering van die kandidaat moet deurgaans blyk.

Aspekte waarna daar in beredenering verwys behoort te word:

Ramp:

Liora ervaar verskeie rampspoedige gebeure, bv. dood van Strusso en sy kuikens toe sy nog 'n klein dogtertjie was, haar ma en pa se onvervulde verhouding waarin sy vroeg reeds eerder iemand anders as haar pa sou verkies (Moshe), haar niggie se wrede dood waarvoor haar pa haar verantwoordelik hou, die ongeluk saam met haar pa wat haar vermink en dwing om voortaan 'n pruik te moet dra, die Algerynse oorlog waarin sy ongelooflike wreedheid beleef (veral deur die soldaat Chrestien se ervarings asook haar tante Alessa se wrede dood – hoewel die detail van haar af weggehou word), haar paniekge vulde vlug uit Algerië, verhoudings wat skeefloop (Odette), die dood van Moshe (so gou nadat sy hom uiteindelik kom opsoek in SA), die dood van haar ma (haar enigste ware anker) asook haar eie seksualiteit wat haar van kleintyd af anders (en onseker oor haarself) gemaak het.

Status:

Liora se familie is grondbesitters in Algerië en in Korsika. Hulle is vermoënd en kan in Frankryk tereg kom as dinge te moeilik raak in Algerië. Hulle het keuses. As verpleegster sou mens kon argumenteer dat sy haar droom om dokter te word moes opgee, maar sy

ondersteun haar pasiënte met uitsonderlike deernis. As pluimbereider in Frankryk volg sy in die voetspore van haar tante Alessa en haar talent word gou opgemerk. Sy moet hard werk hiervoor, maar as sy uiteindelik meesterpluimbereider word, word sy gereken onder die bestes. Liora kan dus as moderne tragiese held beskou word wat nie in die tradisionele sin van koninklike afkoms is nie, maar wel uitstyg bo die algemene of gewone.

Magte wat te sterk is:

Haar pa het van jongs af 'n uiters destruktiewe invloed op haar. Hy besluit oor haar verhouding met haar neef en veroorsaak 'n leeftyd van pyn deur die ongeluk wat hy veroorsaak om eintlik haar ma seer te maak. Sy houvas op hulle gesin se (on)geluk speel dwarsdeur Liora se lewe 'n rol. Die geweld wat sy reeds as tiener ervaar en die oorlog self is genoeg om enige vry gees te breek. Die patriargie – soos verbeeld in haar pa en die Katolieke Kerk – beteken dat sy altyd skaam bly vir haarself en haar talente. Die afstand tussen haar en almal vir wie sy lief is of lief word, bly 'n onderdrukkende mag dwarsdeur haar lewe, soos haar onvermoë om suksesvolle verhoudings vol te hou.

Onoplosbare konflik:

Die fisiese en emosionele afsondering wat Liora ervaar, ontwikkel reeds op Finisterre. As klein dogtertjie het sy geen speelmaats nie. Verder ervaar sy haar pa se liefdeloosheid en haar anderse liggaam en soek sy voortdurend na 'n vaderfiguur (haar ma sal nooit skei nie) wat eintlik onbeantwoord bly in al haar verhoudings. Haar volslae buitelanderskap word uiteindelik voltrek tydens haar verblyf in Oudtshoorn waar sy wel haar werk as pluimbereider kan voortsit, maar steeds nooit werklik tuis kan voel nie.

Ondergang:

Uiteindelik, selfs na haar terugkeer na die Katolisisme as anker, sien Liora nie haar weg oop om verder te stry teen die dinge wat haar marginaliseer of pyn besorg nie. Sy moes teen te veel veg en het te min teruggekry uit die lewe. Haar selfdood sluit 'n lewe van marginalisering af waarin sy nooit 'n vaste holte kon vind vir haar voet nie, 'n vastrapplek vanwaar sy vir ander kon wees wat hulle nodig gehad het nie.

Slot:

- Hoofpunte moet saamgevat word.
- Op grond hiervan moet tot 'n finale gevolgtrekking gekom word oor dit wat in die vraag aanhangig gemaak is.

Voorbeeldgevolgtrekking:

Liora kan dus beskou word as (moderne) tragiese held aangesien sy deur vele rampspoedige gebeure getref word. Haar status as Franse grondbesitter in Algerië en uiteindelik as meesterpluimbereider maak van haar 'n invloedryke persoon wat finansieel en sosiaal bevoordeel is. Nietemin is sy nie teen die lewe met al sy stryd en wreedheid weerbaar genoeg om bo haar omstandighede te kan uitstyg nie en haar selfdood is die finale oorgawe aan haar lot as een wat verloor het teen die aanslagte van die lewe, wat haar as tragiese held sou teken.

OF

Liora voldoen nie werklik aan die kriteria wat tekenend van 'n tragiese held sou wees nie. Hoewel sy deur haar lewe vele traumatiese ervarings het, is haar status nie van so 'n aard dat dit voldoen aan die vereiste dat dit 'n hooggeplaaste persoon is wat tot 'n val moet kom as gevolg van hulle eie hubris of onoplosbare konflik nie. Sy is maar net 'n gewone vrou wat net soos wat die lewe eintlik vir elkeen van ons by tye 'n tragiese verloop neem, nie opgewasse is teen die aanslae van die lewe nie en daarom, nadat almal wat haar ooit werklik liefgehad het ook dood is, haar eie lewe neem.

VRAAG 3 **DIE VEREVROU** (Jan van Tonder)

Titel: Gee eie gepaste titel wat die vraag verwoord (opsioneel, tog 'n aanbeveling).

Inleiding:

- Dit is wys om te begin deur na die **tekstitel, genre en skrywer** te verwys, bv. *Die slot van Jan van Tonder se roman Die Verevrou [onderstreep in geskrewe teks] (2019) ...*

- **Formuleer onderwerp:** ...

... is myns insiens onoortuigend en ongemotiveerd. Net toe sy uiteindelik kon vrede maak met Moshe en haar ma se dood, ware vriende maak in die gemeenskap en selfs Afrikaans begin aanleer, neem sy haar eie lewe. Haar deelname aan die Goeie Vrydag se Via Dolorosa laat lesers met die hoop dat sy uiteindelik haarself aanvaar net soos sy is en dat sy nie afhanklik is van haar pa se goedkeuring of 'n lewensmaat se liefde nie. Sy vind vreugde in klein dingetjies. Haar selfdood kom dus as 'n skok en teleurstelling vir lesers wat aan 'n eie toekoms moet bly vasklou. Meer nog, dit sal Candice se nuutgevonde integrasie in die gemeenskap ook skaad aangesien sy weer van voor af haar skuld en eensaamheid sal moet konfronteer.

OF

Die slot van Die verevrou is myns insiens uiters oortuigend en gemotiveerd. Na die dood van Moshe en haar ma, strooi Liora haar ma se as in die swemgat waarin Maja altyd gaan swem het. Sy gee geskenke aan haar vriende (vir Candice bemagtig sy met haar pluimbereidingsgereedskap en die boek van Camus gee sy aan Jaco) en neem deel aan die Goeie Vrydag se Via Dolorosa. Hiermee is dit asof sy al haar swaarkry neerlê en met 'n skoon gewete die jas wat sy vir haar ma gemaak het, aantrek en vry uitswem na haar enigste deurlopende anker in die lewe – haar ma – en die hiernamaals.

Vooruitwysing hoe die literêre opstel aangepak gaan word waarbinne hoofargumente afgebaken word.

Paragrafe:

- Verskillende hoofargumente word beredeneer.
- Elke paragraaf hanteer 'n hoofargument – ondersteun met verwysings na/aanhalings uit die teks.
- Die beredenering van die kandidaat moet deurgaans blyk.

BELANGRIK: Kandidate mag dalk verskillende interpretasies hê van wat alles sou behoort tot die slot van die roman. Nasieners moet dit deurgaans in gedagte hou.

Moontlike argumente wat beredeneer kan word:

- *Liora glo van kleintyd af dat sy bo gewone mense sal sweef – iets wat Moshe reeds vroeg in haar lewe by haar tuisgebring het. Hierdie hoop onderskraag haar deur vele traumatiese ervarings, bv. die dood van Strusso en sy kuikens toe sy nog 'n klein dogtertjie was, haar ma en pa se onvervulde verhouding waarin sy vroeg reeds eerder iemand anders as haar pa sou verkies (Moshe), haar niggie se wrede dood waarvoor haar pa haar verantwoordelik hou, die ongeluk saam met haar pa wat haar vermink en dwing om voortaan 'n pruik te moet dra, die Algerynse oorlog waarin sy ongelooflike wreedheid beleef (veral deur die soldaat Chrestien se ervarings asook haar tante Alessa se wrede dood – hoewel die detail van haar af weggehou word), haar paniekgevolde vlug uit Algerië, verhoudings wat skeefloop (Eugenio en Odette), die dood van Moshe (so gou nadat sy hom uiteindelik kom opsoek in SA), die dood van haar ma (haar enigste ware anker) asook haar tweeslagtigheid wat haar van kleintyd af anders (en onseker oor haarself) gemaak het.*
- *Candice en Liora ontmoet mekaar die eerste keer wanneer Liora per bus in De Rust aandoen op pad Oudtshoorn toe waartydens hulle al twee verbaas is dat die ander die taal van vere kan praat. Hieruit ontwikkel algaande 'n uitsonderlike vriendskap waarin Candice later as leerjonge in die pluimbereiding by Liora les neem. Na 'n ontstellende tyd waarin Liora glad nie wil kontak maak met enige iemand nie, dring Candice tog tot haar deur en begin 'n proses van heling vir beide vroue.*

- *Aanvanklik hou Liora haarself eenkant en sy bejeën die meeste mense met agterdog – sy sluit haarself vir bykans twee weke toe in haar hotelkamer nadat oom Moshe haar nie herken het nie (sien haar as Alessandra aan). Sy besoek hom eers weer nadat Rosa haar wys op haar selfsugtigheid. Sy ontdooi tog namate die bekoring van die Klein-Karoo begin oorneem. Behalwe vir Candice, kry vader Nissen (Jaco) dit wel reg om 'n vriendskap met haar te sluit veral nadat hulle 'n gedeelde liefde vir Camus ontdek.*
- *Oom Moshe sterf nadat hy van die skoppelmaai afval. Charlotte, Liora se ma, gaan agteruit na sy dood – sy kies om nie meer te lewe nie (wil nie eet nie). Liora kruip agter slot en grendel weg en speel vir dae lank klavier na haar ma se dood. Dit is Candice wat haar na die werklikheid terugruk. Liora deel met Candice, wanneer sy haar bad en lawe, hoe haar ma haar telkens verseker het van haar skoonheid en aan haar gesê het dat sy eendag self kan besluit of sy iets aan haar tweeslagtigheid wil doen. Liora kon die empatie by Candice sien en aanvoel.*
- *Liora begin afskeid neem van die lewe deurdat sy Candice bemagtig om as meesterpluimbereider by haar oor te neem. Sy gee haar pluimbereidgereedskap aan haar. Liora sê ook aan Jaco Nissen dat haar en Candice se ontmoeting nie toeval was nie. Wanneer Candice dit duidelik aan Liora maak dat sy haar eie stempel op haar verewerk wil afdruk, maak Liora vrede daarmee dat Candice in haar eie menswees gaan funksioneer. Liora dryf Candice om die beste pluimbereider te word. Later strooi Liora haar ma se as wanneer sy, Candice en Maja by die waterval is. Liora sê daarna aan Jaco dat sy gaan deel hê aan die Via Dolorosa. Uiteindelik loop sy ook hierdie roete alleen wanneer sy aan Jaco sê dat sy dit so verkies. Sy ontvang uiteindelik Camus se boek. Sy lees dit en vereenselwig haar lewe met die slot van hierdie verhaal. Dan maak sy gereed om afskeid van die aardse lewe te neem.*

Slot:

- Hoofpunte moet saamgevat word.
- Op grond hiervan moet tot 'n finale gevolgtrekking gekom word oor dit wat in die vraag aanhangig gemaak is.
- Finale uitslag of die **twee vrouekarakters** die **houvas van die verlede** (in die gedaante van **manlike karakters**) kan **ontsnap**.

Voorbeeldgevolgtrekkings:

Die slot van Die verevrou stel inderdaad teleur. As sy uiteindelik werklik in die lewe kon glo – dat sy wel uitgestyg het bo gewone mense en dat sy nou, in hierdie nuwe land 'n rol het om te speel in die lewens van kinders wat op dieselfde manier swaargekry het as sy, sou dit lesers met meer moed en hoop agtergelaat het. Die skuldgevoelens waarmee Candice nou belas word, beteken dalk dat sy ook moed kan verloor in haar nuwe, meer gemeenskapsgerigte lewensbeskouing. Haar liefdesteleurstelling met Candice het reeds gegroei in 'n duursame vriendskap waardeur hulle mekaar se lief en leed as vriende sou kon deel. Nou bly daar net skok en wanhoop oor.

OF

Die slot van Die verevrou is myns insiens uiters oortuigend en gemotiveerd. Liora het eindelijk vrede gemaak met Moshe en haar ma se dood en vriende gemaak in die gemeenskap. Haar deelname aan die Goeie Vrydag se Via Dolorosa dien as voorbereiding vir haar eie dood as sy die woorde van Johannes 11:25 aan die voete van die Christusbeeld lees: "Ek is die opstanding en die lewe; wie in My glo, sal lewe, al het hy ook gesterwe," waarna sy vir Jaco sê dat sy van daar af alleen sal loop. Sy bevry vir Candice van enige skuldgevoelens oor haar onbeantwoorde liefde vir haar. Sy laat haar vriende agter met geskenke wat blywend en bemagtigend is en uiteindelik kan sy lig lewe, veral nou dat die lewe en jeug en mense haar ontglip.

VRAAG 4 DIE DAG VAN DIE LORD (Johan Kruger)

Titel: Gee eie gepaste titel wat die vraag verwoord (opsioneel, tog 'n aanbeveling).

Inleiding:

- Dit is wys om te begin deur na die **tekstitel, genre en skrywer** te verwys, bv. *In Johan Kruger se roman Die Dag van die Lord [onderstreep in geskrewe teks] (2015) ...*
- **Formuleer onderwerp:** ...
... is Andries Fourie by uitstek 'n voorbeeld van 'n moderne tragiese held. Die ramp wat hy beleef is uiteraard die dood van sy hele gesin (en sy geloof) gedurende die Suid-Afrikaanse oorlog. Hoewel hy min sosiale of magstatus het, werk hy homself op 'n vindingryke manier in 'n posisie in waar hy homself op Lord Kitchener kan wreek. Nietemin word hy verraaï deur Duquesne, sy samesweerder, wat uiteindelik al die eer ontvang vir die moord op Kitchener, terwyl Andries 'n voortvluggende word wat sy toekoms as regsgeleerde, sy burgerskap en selfs sy naam moet opgee.

Vooruitwysing hoe die literêre opstel aangepak gaan word waarbinne hoofargumente afgebaken word.

Paragrafe:

- Verskillende hoofargumente word beredeneer.
- Elke paragraaf hanteer 'n hoofargument – ondersteun met verwysings na/aanhalings uit die teks.
- Die beredenering van die kandidaat moet deurgaans blyk.

Moontlike argumente wat beredeneer kan word:

Ramp:

Gedurende die Suid-Afrikaanse Oorlog het Lord Milner en veral Lord Kitchener se Verskroeiendebeleid gelei tot die afbrand van plase en dorpe, die uitwis van vee en die plasing van duisende vroue en kinders in konsentrasiekampe wat tot verdere lyding en die dood van duisende gelei het. Erger nog, die negejarige Andries Fourie moes ook die koeëldood van sy kleinboet, Servasie, beleef terwyl hy op sy rug geabba is terwyl die Kakies op hulle skiet. Sy sussie en ma se dood in die Standerton-konsentrasiekamp, sy pa se dood as krygsgevangene en sy pynlike toekoms as enigste oorlewende het van hom 'n haatdraende jong student gemaak wat homself wil wreek op die vyand – verenig in die persoon van Lord Kitchener.

Status:

As jong seun het Andries 'n mate van status as seun van 'n dominee en hy voel hy is aan die kant van geregtigheid (veral as Christenseun). In die konsentrasiekampe word hy van alle status gestroop en op verskeie geleenthede diep verneder. As student in Duitsland is hy duidelik arm en as pupille in Die Moederland word hy en Tewie selfs geminag a.g.v. hulle koloniale afkoms. Hy kry wel reg om gestasioneer te word in 'n posisie waarin hy sy wraak op Kitchener kan voltrek. Nietemin word hy as 'n "underling" beskou – en daarin lê sy krag. Niemand sal verwag dat juis hy homself posisioneer om wraak te neem vir die wandade gedurende die SA-oorlog nie. Hierdeur word hy die ideale kandidaat om wraak op Kitchener te voltrek.

Magte wat te sterk is:

Sy mede-samesweerder, Duquesne, hou hom gedurigdeur in die donker rondom sy planne. Daarmee saam het sy mede-pupil, Tewie, ander oortuigings rondom die respons wat kolonialiste behoort te hê op die oorlog. Sy ontwikkelende liefde vir Jennifer Cameron en haar pa se invloed binne die Britse intelligensiediens asook die oë van Barney Pearson (sy lessenaarmaat by die sensorkantoor) is oral. Duquesne verraaï uiteindelik vir Andries deurdat hy al die eer vir die moord op Kitchener vir homself neem en hy alleen oorbly met die skuld van oorlewing asook die skuld van die vriende en onskuldige slagoffers op die skip waarop Kitchener gereis het.

Onoplosbare konflik:

Andries bly voortdurend vasgevang in die stryd tussen sy vergeldingsdrang (soos aangevuur deur sy oorlogsdokumente en sy onthougoed, asook Duquesne) en sy binnegesprek rondom vergiffenis en die liefde – selfs vir jou onderdrukker en die vyand. Hierdie konflik word veral gekompliseer deur figure soos Tante Johanna en Jennifer Cameron wat as Skotse meisie deel van die Engelse volk is, maar nie geweet het wat werklik gedurende die SA-oorlog met gewone mense gebeur het nie. Wat dinge selfs verder kompliseer, is dat Andries verlief raak op haar en 'n kind saam by haar verwek. Dit kan op die keper beskou word as hoogverraad – dit terwyl hy aanvanklik in 'n verhouding betrokke was met 'n Boerespioen se dogter. Die gesprek met Tante Johanna in Keulen wat haar aanvanklike beskouing van wraak wat die Here toekom verander het na vergiffenis en liefde vir die vyand, asook die binnegesprek met priester in St Martin in the Fields, maal deurentyd in sy gemoed.

Ondergang:

Uiteindelik kies Andries vergelding bo vergiffenis (soos fyn beplan en gemanipuleer deur Duquesne) en hy verloor byna vir Jenny en sy kind in die proses. Erger nog, hy ervaar geen berusting na die dood van Kitchener nie en sy gewete ry hom meer as ooit aangesien hy nou ook die moontlike dood van sy aanstaande skoonpa en ander vriende met hom moet saamdra. Andries word 'n voortvlugter wat sy toekoms in die regte, sy burgerskap en selfs sy naam moet opgee. Hoewel hy uiteindelik wel saam met Jenny en sy twee kinders na SA kan terugkeer, bly sy situasie en die toekoms in die weegskaal.

Slot:

- Hoofpunte moet saamgevat word.
- Op grond hiervan moet tot 'n finale gevolgtrekking gekom word oor dit wat in die vraag aanhangig gemaak is.

Voorbeeldgevolgtrekking:

Hoewel Andries Fourie nie voldoen aan die verwagting dat hy 'n figuur met status moet wees om te voldoen aan die kriteria as tragiese held nie, is hy 'n uitstekende voorbeeld van die moderne tragiese held aangesien hy juis (en veral) as gewone mens dit op homself neem om grootse magte aan te spreek en verantwoordbaar te hou. Sy ervaringe as jong seun aan die hand van die Britse magte regverdig sy haat, maar die onoplosbare konflik wat binne hom bly woed, is juis wat sy ondergang bevestig. Hy kies (verkeerdelik) om voort te gaan met sy wraak op Kitchener en offer daardeur sy toekoms op in ruil vir geen ware herstel op geregtigheid in die samelewing en aanvanklik geen persoonlike berusting nie. Hoewel hy uiteindelik positief aan die metafoor, wat hy saam met Tante Johanna ontwikkel het, kan beantwoord, word daar geen aanduiding gegee van 'n werklike terugkeer tot die samelewing nie.

VRAAG 5 DIE DAG VAN DIE LORD (Johan Kruger)

Titel: Gee eie gepaste titel wat die vraag verwoord (opsioneel, tog 'n aanbeveling).

Inleiding:

- Dit is wys om te begin deur na die **tekstitel, genre en skrywer** te verwys, bv. *In Johan Kruger se roman Die Dag van die Lord [onderstreep in geskrewe teks] (2015) ...*
- **Formuleer onderwerp:**
Bv. ... is die slot uiters sinvol. Die roman wil myns insiens juis die gevolge van vergelding ondersoek en dit is belangrik om te wys hoe die moord op Kitchener uiteindelik geen berusting bring vir Andries Fourie nie. In sy soeke na wraak het Andries alles op die spel geplaas en (byna) alles verloor. As hy dan na 27 jaar terugkeer om Tante Johanna in Suid-Afrika op te soek, word daar subtiel na enkele motiewe (soos die rosyntjekoekie en die wind) en temas (konsentrasiekampe, Afrikanernasionalisme, vergelding en mag) teruggekeer. Ons weet ook hy is steeds saam met Jenny en hulle het nou twee seuns wat beteken dat juis vergiffenis en die liefde (soos Tante Johanna in Keulen reeds beweer het) die grootste uitdagings kan oorkom.

Vooruitwysing hoe die literêre opstel aangepak gaan word waarbinne hoofargumente afgebaken word.

Paragrafe:

- Verskillende hoofargumente word beredeneer.
- Elke paragraaf hanteer 'n hoofargument – ondersteun met verwysings na/aanhalings uit die teks.
- Die beredenering van die kandidaat moet deurgaans blyk.

BELANGRIK: Kandidate mag dalk verskillende interpretasies hê van wat alles sou behoort tot die slot van die roman. Nasieners moet dit deurgaans in gedagte hou.

Moontlike argumente wat beredeneer kan word:

Die roman ondersoek op 'n vindingryke manier die oorsake en gevolge van vergelding soos dit uitspeel in die eksterne handeling en interne konflik van die karakter Andries Fourie. Andries se ervaringe gedurende die SA-oorlog en veral a.g.v. die Verskroeiendebeleid en die konsentrasiekampe word ingevoeg tussen die hoofstukke waarin hy homself stadig maar seker posisioneer om wraak te neem op Lord Kitchener, die meesterbrein agter hierdie beleid. Die eerstehandse beskrywing van die lyding wat veral vroue en kinders ervaar het, gryp lesers aan die hart. Die roman problematiseer egter hierdie vergeldingsdrang (aangevuur deur Duquesne en Andries se oorlogsdokumente), veral in die karakter van Tante Johanna. Hoewel heelwat van sy dokumente juis deur haar aan hom geskenk is, het sy duidelik tot nuwe insigte gekom wanneer hulle in 1914 in Keulen ontmoet. Reeds hier bepleit sy vergiffenis en liefde – veral teenoor die onregpleger. Andries glo egter in "n oog vir 'n oog", maar word weer gekonfronteer deur die priester in St Martin in the Fields in Londen as hy preek oor vergiffenis en verwys na verbittering as "selfmoord".

Andries besluit (selfs nadat hy op die Skotse meisie Jennifer Cameron verlief geraak het) om voort te gaan met die plan van Duquesne, sy samesweringsoperateur, om Kitchener te laat boet vir die pyn en lyding van die SA-oorlog. Andries glo dan ook dat hy 'n deurslaggewende rol speel in die moord op Kitchener en beskryf homself as "wreker namens ontelbare gesneuweldes, middelaar vir sy bloed en sy mense". Maar nadat Kitchener omkom aan boord van die HMS Hampshire bly die berusting uit. Meer nog, daar is nou bloed aan sy hande – dié van vriende soos Rory en Pearson en (soos hy aanvanklik glo) Jenny se pa, Adam Cameron.

Deur sy komplot om Kitchener te vermoor, het Andries alles op die spel geplaas en (byna) alles verloor. Sy toekoms as regsgeleerde, sy burgerskap en sy naam asook aanvanklik sy geliefde Jenny en hul ongebore kind. "Dis verby. Alles is verby." Jenny ontmoet hom uiteindelik wel in Windermere (in die enigste hoofstuk wat datumloos verskyn) en sy luister na die res van sy verhaal wat hy voorheen nie kon vertel nie. Tog, aan die einde van hierdie hoofstuk is daar geen uitsluitel oor wat van hulle verhouding oorgebly het nie. Want eers, volgens Jenny, moet hy homself vergewe – nie vir Kitchener of die Britse magte nie – vir die feit dat hy alleen oorgebly het na sy hele gesin gesterf het in die oorlog.

In die laaste hoofstuk, wanneer Andries terugkeer na Suid-Afrika (in 1943) gebruik hy die raakpunte wat hy met Tante Johanna gehad het om haar te oortuig van wie hy is aangesien hy nou onder die skuilnaam van Piet Nicaud leef. Motiewe soos die rosyntjekoekie wat Tante Johanna vir hom op sy verjaarsdag in die Irene-konsentrasiekamp gegee het en die terugkerende windmotief (wat nou weer teen sy wang kan waai) rond die vertelling uitstekend af sonder om geforseerd voor te kom. Daar is herinneringe aan konsentrasiekampe, Tante Johanna se navorsing rondom Afrikanernasionalisme asook gedagtes rondom vergelding en magshebbers wat hy in sy brief aan haar noem – alles om haar te oortuig dat hulle hul vriendskap kan voortsit – noudat ook hy vergelding, vergiffenis en die krag van liefde verstaan. Andries sluit ook die artikel oor Fritz Duquesne in, 'n subtiële manier om aan haar te bewys dat ook een van hulle "eie mense" hom verraai het. Hy is wel tevrede dat Duquesne nou ook sy rieme styfgeloop het, maar laasgenoemde is verantwoordelik vir die steel van 'n kwarteeu van Andries se lewe.

Slot:

- Hoofpunte moet saamgevat word.
- Op grond hiervan moet tot 'n finale gevolgtrekking gekom word oor dit wat in die vraag aanhangig gemaak is.

Voorbeeld van 'n gevolgtrekking:

Tante Johanna sou nie anders kan as om haar vriend van ouds weer in haar huis te verwelkom nie. Waar Andries as student nog te brutaal met sy eie lyding geworstel het en daarom alleen vergelding as opsie kon oorweeg, is hy nou getemper deur die lewe. Na sy wraak op Kitchener was daar geen berusting nie. Wel nou, na 27 jaar saam met 'n vrou wat hom kon leer van liefhê en selfvergifenis asook die ballingskap en naamloosheid waarmee hy so lank moes saamleef, kan hy haar met vrymoedigheid in die oë kyk en hopelik sy twee seuns, Abraham (vader van nasies) en Adam (die eerste man) aan haar voorstel. Die slot van die roman het daarom 'n ander vonds, nl. die hoop dat daar vir 'n nuwe generasie dalk iets beters voorlê.

AFDELING B TRANSAKSIONELE SKRYFWERK**VRAAG 6 VERPLIGTE VRAAG – ONDERHOUD****NASIENRIGLYNE:**

Inhoud: Vraag sal spesifieke fokus bepaal – hier 'n inspirerende oudleerling wat op meer as een gebied presteer het.

Doel: om lesers van jaarblad te inspireer.

Spesifieke verwagtinge:

1. Titel (prikkelend) en subopskrif (verduidelik waarom hierdie persoon die artikel-skrywer inspireer)
2. 2 x lokwoorde (elk nie meer as 20 woorde lank nie)

Styl:

- Bepaal deur publikasie – hier die jaarblad, dus formeel

Toon:

- Bepaal deur teikenleser en publikasie – ernstig, dog motiverend en inspirerend

Formaat: kan op twee maniere aangebied word:

- Vraag- en antwoordformaat OF as artikel

Voorbeeld van 'n onderhoud

'n Onderhoud is 'n gesprek waartydens die onderhoudvoerder vrae aan die ondervraagde stel om inligting te kry of te hoor wat sy of haar standpunt is.			
Feite word gegee.	Netanja:	Oscar, hoe het jy gevoel toe die IAAF jou nie wou toelaat om aan die Olimpiese Spele deel te neem nie?	Die vraag prikkel die leser se belangstelling.
	Oscar:	Ek was baie teleurgesteld, want ek het nooit geglo my kunsbene gee my 'n voordeel bo ander atlete nie.	IAAF: Internasionale Amateuratletiek-federasie
'n Onderhoudvoerder moet deeglik navorsing doen en die onderwerp goed ken.	Netanja:	In Mei 2008 hoor jy dat jy wel aan die Olimpiese Spele mag deelneem. Wat was jou gevoel oor die besluit?	Die styl mag gemaklik wees.
	Oscar:	Dit was vir my 'n massiewe verligting, want die ses maande voor die tyd was baie moeilik. Ek was só verlig!	
	Netanja:	Hoe voel jy oor jou kanse vir die Olimpiese Spele in Beijing, China?	Duidelike, kort vrae word gestel.
Tersaaklike antwoorde word gegee.	Oscar:	Ek kan nog kwalifiseer, maar dit gaan moeilik wees. Ek is baie agter met my oefening, maar as jy so 'n geleentheid het, moet jy dit met albei hande aangryp. Dit sal 'n bonus wees as ek dit maak, maar die 2012 Olimpiese Spele in Brittanje is dalk 'n meer realistiese mikpunt.	
	Netanja:	Hoe het jy gevoel toe jy ingesluit is as een van <i>Time</i> se 100 invloedrykste mense?	Die kommunikasieproses moet gemaklik en natuurlik wees.
Die taal moet toepaslik wees.	Oscar:	Dit was 'n groot eer. Ek was verbaas en het dit glad nie verwag nie.	
	Netanja:	Dit klink of jy nog nooit 'n "arme ek"-houding gehad nie. Is dit 'n korrekte persepsie?	
	Oscar:	Ek dink in die lewe het ons almal die een of ander gestremdheid, maar 'n mens het soveel ander vaardighede wat daardie gestremdhede uitbalanseer. Ek dink ek kan fisies enige ding doen wat ek wil.	

[Verwerk uit: *Finesse*, Julie 2008]

'n Tweede voorbeeld van 'n onderhoud

Die onderhoud word in 'n vraag-antwoordmetode (dialoog) gedoen of word as 'n artikel geskryf. Dit is gewoonlik gerig op die versameling van kennis of op navorsing.

<p>Idols groei steeds: Dewald Louw</p> <p>Adriaan Louw (reël oop)</p> <p>Dewald Louw is die eerste wenner van die Afrikaanse <i>Idols</i> reeks, hy is 'n talentvolle sanger en het so pas 'n nuwe CD uitgereik.</p> <p><i>Baie van die Suid-Afrikaanse Idols verdwyn van die toneel ná hul debuut-CD. Hoe verseker jy dat dieselfde lot jou nie tref nie?</i></p> <p><i>Idols stel jou aan 'n groot aantal mense bloot, maar wanneer die reeks verby is, word jy in die duister gelaat. Ek was gelukkig om die afgelope drie jaar 'n goeie bestuurder te hê, asook sterk leiding van my platemaatskappy en kenners in die industrie.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Hierdie skryfstuk verg deeglike beplanning.</i> • <i>Die onderhoud is gewoonlik tydgebonde.</i> • <i>Begin dadelik met die onderhoud.</i> • <i>Die onderhoud moet interessant aangebied word.</i> • <i>Die leser se belangstelling moet geprikkel word.</i> • <i>Die titel/opskrif is kort en treffend en moet by die onderhoud pas.</i> • <i>Die inhoud/inligting moet logies en betroubaar wees.</i> • <i>Die inligting moet duidelik uiteengesit word.</i> • <i>Duidelike en kort vrae moet gevra word.</i> • <i>Relevante antwoorde moet verskaf word en moet nie te lank wees nie.</i> • <i>Taal moet toepaslik wees.</i> • <i>Die styl moet maklik verstaanbaar en interessant wees.</i> • <i>Die teikenlesers moet in gedagte gehou word.</i> • <i>Die kommunikasieproses moet gemaklik en natuurlik wees.</i> • <i>Die onderhoudvoerder moet deeglike navorsing doen oor die persoon met wie die onderhoud gevoer word of die saak waaroor die onderhoud gevoer word.</i> <p><i>Waarheen nou?</i></p> <p>Ek sien daarna uit om in die toekoms my nuwe album behoorlik te bemark en seker te maak ek kom by die ondersteuners daar buite uit. Verder wil ek graag TV-werk doen, en ek hou my oë oop vir geleenthede as aanbieder, ensovoorts.</p>	<p>Wenke:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Feite of inligting kan in 'n onderhoud gegee word. • Die titel vat die onderwerp saam. • 'n Subtitel kan ook gegee word. • Die onderhoud kan in 'n vraag-antwoordmetode (dialog) gedoen word of as 'n artikel geskryf word. • Deeglike navorsing en kennis oor die onderwerp is belangrik. <ul style="list-style-type: none"> • Die slotparagraaf vat die onderhoud saam.
---	--

[Voorbeeld verwerk uit: LitNet, Menings/Onderhoude, Februarie 2009]

VRAAG 7 KEUSEVRAAG – KLAGTE**Inhoud:** volgens opdrag**Doel:** om skoolhoof te oortuig om voorgeskrewe werk te verander en in die vervolg beter te beoordeel**Toon en styl:** formeel, ferm en ernstig dog respekterend**Formaat:** e-pos, bv.

The diagram shows an email structure with the following callouts:

- Wie kry nog e-pos** (Who gets the email)
- E-posadres van ontvanger** (Email address of receiver)
- E-posadres van sender** (Email address of sender)
- Waaroor e-pos handel** (What the email is about)
- Aan wie gerig (geen komma na aanhef nie)** (To whom it is addressed)
- 1ste paragraaf lei onderwerp in** (1st paragraph introduces the subject)
- 2e paragraaf ontwikkel inhoud (gee meer inligting)** (2nd paragraph develops the content)
- Laat reëls oop na elke paragraaf** (Leave a blank line after each paragraph)
- Slotparagraaf rond e-pos af** (Closing paragraph)
- Geen leestekens in slot nie** (No punctuation in the closing)
- TOON EN STYL PAS BY DOEL VAN E-POS** (Tone and style fit the purpose of the email)

The email content is as follows:

Aan: met.vanrooyen@rooiskool.co.za
 Van: san.degroot@blouskool.co.za
 CC: jan.degroot@blouskool.co.za
 Onderwerp: Toets nie terug
 Aangeheg: img_350.jpg

Beste mnr Van Rooyen

My seun, Sybrand, se Afrikaanstoets is nie by die skool nie.

My man, Jan, is ongelukkig tot môre uitstедig en ons wil graag saam na die toets kyk en bepaal waar Sybrand se probleme lê. Aangeheg is die toetsvoorblad wat reeds geteken is.

Ons onderneem egter dat Sybrand dit Donderdag by die skool sal hê en inhandig. Ons is egter al bewus van sy punte en is nie daarmee tevrede nie. Ons wil dus bepaal waar die probleem lê.

Is dit moontlik dat u vir ons aanbevelings kan maak sodat sy punte kan verbeter? Kan u ons ook asseblief inlig van enige ekstra klasse wat plaasvind?

Baie dankie.

Me San de Groot

Let daarop dat die inhoud van die **klagtebrief** drie afsonderlike dele het:

- 'n **Inleiding** wat die onderwerp van die klagte duidelik identifiseer.
- 'n **Liggaam** wat (a) die aard van die klagte duidelik stel en spesifiek verduidelik, en (b) die leser voorsien van al die inligting wat benodig word om 'n gepaste antwoord te gee.
- 'n **Slotsom** wat duidelik aandui watter aksies vereis word om die probleem reg te stel.

OF**VRAAG 8 KEUSEVRAAG – TOESPRAAK**

Inhoud: volgens vraag, maar gestruktureer as argument

Doel: om ouers te oortuig dat kinders hulle eie keuses oor boeke kan en móét maak

Toon en styl: formeel en ernstig, oortuigend

Formaat: eie interpretasie aangesien dit mondelings (as toespraak) aangebied gaan word

Formele toespraak

Die formele toespraak word voor die tyd voorberei en gelewer om die gehoor van jou standpunt te oortuig, om hulle oor 'n saak in te lig, om iemand geluk te wens of te bedank.

Opskrif

Paragraaf 1: Inleiding: Onderwerp word ingelei. Die gehoor se aandag word getrek.

Paragraaf 2: Die onderwerp word in verskillende hoofpunte verdeel en dit word in verskillende daaropvolgende paragrawe bespreek.

Slotparagraaf: 'n Treffende slot wat die onderwerp saamvat.

- *Die feite moet korrek wees. Dit is noodsaaklik dat goeie navorsing gedoen word en bronverwysings sal feite versterk.*
- *Die inleiding moet só interessant wees dat dit die gehoor se aandag onmiddellik boei. Die openingsin is baie belangrik.*
- *Elke paragraaf handel oor 'n nuwe feit.*
- *Die inhoud moet bruikbaar en geskik wees.*
- *Die inhoud moet georden en logies wees.*
- *Daar moet 'n duidelike spanningslyn of 'n stygende lyn van belangrikheid wees.*
- *Die taal, styl en register moet by die gehoor en die onderwerp pas.*
- *Maak gebruik van formele spreektaal.*
- *Kort en kragtige sinne het trefkrag.*
- *Koherensie (samehang) is baie belangrik.*
- *Interessante voorbeelde, staaltjies, grappies en aanhalings maak die toespraak interessant.*
- *Die slot moet die gehoor prikkel en oortuig.*

WENKE

- 'n Toespraak word gehou om die gehoor van jou standpunt te oortuig, om hulle oor 'n saak in te lig, om iemand geluk te wens of te bedank.
- Die keuse van die onderwerp is baie belangrik.
- 'n Voorbeeld van 'n formele toespraak is die redenaars-/debattoespraak.
- Toesprake word gewoonlik gelewer by troues, begrafnisse, seremonies, partytjies, prysuitdelings, ens.
- Die doel van die toespraak is gewoonlik om in te lig, om te vermaak, om aan te moedig of om te oortuig.
- Sleutelkaartjies met die volgende opskrifte kan van hulp wees om die toespraak te lewer: Opskrif, aanspreekvorm (gewoonlik Geagte ...) en waardering, inleiding, liggaam, slot.

Totaal: 100 punte

DRAMA en ROMAN – Inhoudsmatriks: PUNT uit 20**INHOUDSPUNT uit 20: Lees altyd van bo na onder om vlak/band te bepaal**

Vlak	Inleiding, aanhalings, gevolgtrekking bepaal plek binne band	% EN PUNT
7+	JA!!! ALMAL MOET DIT LEES! 'n Intelligente brein is hier aan die werk. Onderwerp en argument tot nuwe vlak van interpretasie verhoog. Skok van genot. Teoretiese kennis gesofistikeerd. FANTASTIESI/UITSTAANDE!	90–100% 18–20
	<i>Inleiding: skep grootse verwagtinge + ½</i> <i>Aanhalings/teksverwysings: oorspronklik en oortuigend geïntegreer + ½</i> <i>Gevolgtrekking: stem tot nadenke en dieper/oorspronklike insig + ½</i>	Bv. 18 + ½ + 0 + ½
7	JA! EK MOET HIERVAN ONTHOU! Oorspronklik; verbeeldingryk; stem tot nadenke; baie goeie interpretasie van onderwerp; skerp insigte. Begrip van tekstualiteit. WAARDIG/BAIE GOED	80–89% 16–17½
	<i>Inleiding: skep afwagting + ½</i> <i>Aanhalings/teksverwysings: baie interessant en goed geïntegreer + ½</i> <i>Gevolgtrekking: toon dieper insig + ½</i>	
6	JA! EK STEM SAAM! Belowend, oortuigend, interessante interpretasie van onderwerp, nuwe perspektief, toon insig, maar tog nie genoeg vir Vlak 7 nie. VERDIENSTELIK/GOED	70–79% 14–15½
	<i>Inleiding: skep verwagting van goeie oortuigingsvermoë + ½</i> <i>Aanhalings/teksverwysings: goed gekies en geïntegreer in aanbieding + ½</i> <i>Gevolgtrekking: stem tot nadenke + ½</i>	
5	JA. Onderwerp begryp. Bogemiddeld, maar sonder sprankel en oorspronklikheid. Reproduksie van geleerde werk. GEWOON/TOON SUBSTANSIE	60–69% 12–13½
	<i>Inleiding: kandidaat neem standpunt in + ½</i> <i>Aanhalings/teksverwysings: ondersteun standpunt + ½</i> <i>Gevolgtrekking: noem hoe eie standpunt bewys is en onderstreep slotsom + ½</i>	
4	JA ... WAT. Inhoud korrek; dog oninspirerend. Wys potensiaal, maar nie ontwikkel nie. Begryp die onderwerp, maar onopwindend en soms onoortuigend. Voorspelbaar. GANGBAAR	50–59% 10–11½
	<i>Inleiding: vraagstelling herhaal, kies bloot kant, rigtingwysers onduidelik + ½</i> <i>Aanhalings/teksverwysings: raakpunte met standpunt aanwesig + ½</i> <i>Gevolgtrekking: gevolgtrekking uit vraag herhaal + ½</i>	
3	MMM, Ja, maar EK WEET DAREM NIE... Idees baie voorspelbaar, tweedehandse respons (bv. volgens handleidings, maar misplaas). Onderwerp misverstaan en toon beperkte verbeelding. Min progressie van idees; swak argumentering; min bewys van beplanning. ONDERGEMIDDELD	40–49% 8–9½
	<i>Inleiding: verwys wel na vraag + ½</i> <i>Aanhalings/teksverwysings: aanwesig + ½</i> <i>Gevolgtrekking: hoewel nie volgens respons nie, maar wel volgens vraag + ½</i>	
2	TELEURSTELLEND Onoorspronklik; onrealisties; geen progressie van idees nie; foutiewe argumentering; onbeplan; verwarrend; respons verdien nie 'n slaagpunt nie. ELEMENTÊR	30–39% 6–7½
	<i>Inleiding: vraagwoorde genoem + ½</i> <i>Aanhalings/teksverwysings: waarneembaar, nie regtig sinvol nie + ½</i> <i>Gevolgtrekking: daar is 'n waarneembare einde + ½</i>	
1	NEE! Swak; tweedehands; kinderagtig/distorsie van teks; swak smaak; totale versinning; onverstaanbaar; verdien nie 'n slaagpunt nie. ONGESLAAGD	15–29% 3½–5½
	<i>Inleiding: waarneembaar + ½</i> <i>Aanhalings/teksverwysings: waarneembaar + ½</i> <i>Gevolgtrekking: waarneembaar + ½</i>	

DRAMA: TAAL- en STYLMATRIKS: Punt uit 10							
TEGNIËSE AKKURAATHEID	7	6	5	4	3	2	1
	Taalbeheer uitstekend Woordeskat helder en gesofistikeerd Lengte perfek Byna foutloos	Begryp en pas grammatikale reëls gepas toe Uitdrukkingsvolle woordeskat Lengte gepas Netelige taalfoutjies	Goeie sinskonstruksie Goeie woordeskat Lengte gepas Min taalfoute	Sinskonstruksie redelik Woordeskat geskik Lengte kan pla Taalfoute begin betekenis beïnvloed	Teenstrydige skryfwerk Woordeskat voorspelbaar of vol clichés Lengte pla Taalfoute pla	Meestal onsinnig Woordeskat verbeeldingloos en soms foutief Lengtevereiste is geïgnoreer Herhaaldelike taalfoute	Geheel en al onsinnig Onverstaanbaar Lengtevereiste is heeltemal geïgnoreer Verwronge idioom
STYL en STRUKTUUR: BETOGEND							
A+ Betogende styl versterk betekenis op uitnemende wyse. Register perfek vir akademiese idioom. Struktuur en samehang buitengewoon goed.	90–100% 9–10	9½	9				
A Betogende styl ondersteun betekenis ten volle. Register uiters gepas vir akademiese idioom. Struktuur en samehang baie goed.	80–89% 8½–9	8	7½				
B Betogende styl ondersteun betekenis. Goeie uitdrukkingsvermoë. Vloeiend. Register goed en deurgaans volgehou. Struktuur en samehang goed.	8	70–79% 7½	7	6½			
C Betogend, maar nie volgehou nie. Duidelike struktuur, maar samehang ontbreek soms.	7½	7	60–69% 6½	6	5½		
D Neig tot oorvertel. Register dikwels nie volgens akademiese idioom nie. Struktuur nie deurgaans duidelik nie. Samehang minder geslaagd.		6½	6	50–59% 5½	5	4½	
E Akademiese styl afwesig. Slegs vertelling. Cliché; herhalend. Onvanpaste register. Struktuur en samehang onduidelik.			5½	5	40–49% 4½	4	3½
F Slordig, onsamehangend. Register totaal onvanpas. Struktuur en samehang feitlik afwesig.				4½	4	30–39% 3½	3
G Swak; deurmekaar; onleesbaar. Geen struktuur of samehang te bespeur nie.					3½	3	0–29% 0–2½

ROMAN: TAAL- en STYLMATRIKS: Punt uit 10							
TEGNIËSE AKKURAATHEID STYL en STRUKTUUR: BEREDENEREND	7	6	5	4	3	2	1
	Taalbeheer uitstekend Woordeskat helder en gesofistikeerd Lengte perfek Byna foutloos	Begryp en pas grammatikale reëls gepas toe Goeie woordeskat Lengte gepas Netelige taalfoutjies	Goeie sinskonstruksie Gepaste woordeskat Lengte gepas Min taalfoute	Sinskonstruksie redelik Woordeskat geskik Lengte kan pla Taalfoute begin betekenis beïnvloed	Teenstrydige skryfwerk Woordeskat voorspelbaar of vol clichés Lengte pla Taalfoute pla	Meestal onsinnig Woordeskat verbeeldingloos en soms foutief Lengtevereiste is geïgnoreer Herhaaldelike taalfoute	Geheel en al onsinnig Onverstaanbaar Lengte is heeltemal geïgnoreer Verwronge idioom
A+ Beredenerende styl versterk betekenis op uitnemende wyse. Register perfek vir akademiese idioom. Struktuur en samehang buitengewoon goed.	90–100% 9–10	9½	9				
A Beredenerende styl ondersteun betekenis ten volle. Register uiters gepas vir akademiese idioom. Struktuur en samehang baie goed.	80–89% 8½–9	8	7½				
B Beredenerende styl ondersteun betekenis. Goeie uitdrukkingsvermoë. Vloeiend. Register goed en deurgaans volgehou. Struktuur en samehang goed.	8	70–79% 7½	7	6½			
C Beredenerend, maar nie volgehou nie. Duidelike struktuur, maar samehang ontbreek soms.	7½	7	60–69% 6½	6	5½		
D Neig tot oorvertel. Register dikwels nie volgens akademiese idioom nie. Struktuur nie deurgaans duidelik nie. Samehang minder geslaagd.		6½	6	50–59% 5½	5	4½	
E Akademiese styl afwesig. Slegs vertelling. Cliché; herhalend. Onvanpaste register. Struktuur en samehang onduidelik.			5½	5	40–49% 4½	4	3½
F Slordig, onsamehangend. Register totaal onvanpas. Struktuur en samehang feitlik afwesig.				4½	4	30–39% 3½	3
G Swak; deurmekaar; onleesbaar. Geen struktuur of samehang te bespeur nie.					3½	3	0–29% 0–2½

Transaksionele skryfwerk NASIENMATRIKS**TOTAAL: 20 PUNTE (Inhoud, doel en teikengroep = 10 + Styl, taal en formaat = 10)**

VLAK EN PUNT		TRANSAKSIONEEL: INHOUD, DOEL en TEIKENGROEP (10)
Vlak 7+ Uitmuntend 9,5–10		Inhoud uitmuntend en volledig volgens opdrag. Doel en teikenleser voortdurend duidelik. Kreatief, relevant, sprankelend. Oorspronklike idees en pittige detail is uitstekend geïntegreer.
Vlak 7 Baie goed 8–9		Inhoud baie goed en volledig volgens opdrag. Doel en teikenleser voortdurend duidelik. Kreatief en relevant. Interessante idees en detail dra by tot sukses van skryfstuk.
Vlak 6 Goed 7–7,5		Inhoud gepas volgens opdrag. Relevant en volledig. Doel en teikenleser nie heeltemal volgehou nie. Opdrag korrek uitgevoer. Detail interessant. Diepte kom effens kort.
Vlak 5 Verdienstelik 6–6,5		Inhoud bevredigend volgens opdrag. Poging tot gepaste doel en inagneming van teikenleser . Af en toe steurende leemtes. Enkele interessante idees, maar eie stem en diepte kom kort. 'n Gemiddelde respons.
Vlak 4 Gangbaar 5–5,5		Inhoud: Kandidaat toon begrip vir opdrag. Probeer doel en teikenleser in ag neem. Poging nie heeltemal geslaagd nie. Respons baie gewoon en gemiddeld. Min sprake van eie stem en oorspronklikheid.
Vlak 3 Ondergemiddeld 4–4,5		Inhoud eenvoudig en verbeeldingloos. Doel: Poging om opdrag uit te voer nie heeltemal geslaagd nie. Min tekens van gepaste teikenleser . Afgesaag.
Vlak 2 Elementêr 3–3,5		Inhoud kom kort. Kandidaat het waarskynlik nie vraag en opdrag verstaan nie. Doel: Opdrag nie korrek uitgevoer nie. Teikengroep geïgnoreer. Beperkte respons in die algemeen. Kandidaat toon min insig in en kennis van opdragvereistes.
Vlak 1 Ontoereikend 0–2,5		Inhoud, doel en teikengroep toon min/geen tekens van begrip van opdrag nie. Selfs onsinnig. Kandidaat is duidelik nie in beheer van hierdie afdeling van skryfwerk nie. Kandidaat kan nie slaag nie.

TRANSAKSIONEEL: STYL, FORMAAT, TAALGEBRUIK, WOORDESKAT en REGISTER (10) 								
	Styl uiters gepas, selfs innoverend. Formaat absoluut korrek. Hoogs gesofistikeerde gebruik van taalkonvensies. Woordeskat en register uitstekend gekies volgens opdrag.	Styl deurgaans gepas. Formaat korrek. Gesofistikeerde gebruik van taalkonvensies. Woordeskat en register baie goed gekies volgens opdrag.	Styl gepas volgens opdrag. Formaat hoofsaaklik korrek. Taalkonvensies goed gebruik. Taal en sinsbou hoofsaaklik korrek. Register en woordeskat goed hoewel enkele foute voorkom.	Styl toon begrip vir opdrag. Formaat meestal korrek. Taalkonvensies en sinsbou toon soms foute. Register en woordeskat toon foute, maar genoegsaam vir 'n gemiddelde respons.	Styl en toon nie genoegsaam volgens opdrag nie. Formaat toon steurende leemtes. Taal en sinsbou toon lastige foute (begin betekenis beïnvloed). Register en woordeskat gewoon en algemeen. Heelwat foute.	Styl en toon dikwels foutief. Formaat toon baie foute en/of meestal onvanpas. Taal-, spel- en sinsbou swak. Register en woordeskat dikwels onvanpas.	Styl en toon onvanpas. Formaat onvanpas. Min begrip van korrekte register, woordeskat en taalfunksies. Ongeslaagd.	Styl en toon het geen verband met inhoud nie. Formaat heeltemal foutief. Geen begrip van korrekte taal- en/of register-konvensies nie. Geen moontlikheid van 'n slaagsyfer nie.
VLAK EN PUNT	Vlak 7+ Uitmuntend 9,5–10	Vlak 7 Uitstekend 8–9	Vlak 6 Baie goed 7–7,5	Vlak 5 Goed 6–6,5	Vlak 4 Gangbaar 5–5,5	Vlak 3 Ondergemiddeld 4–4,5	Vlak 2 Elementêr 3–3,5	Vlak 1 Ontoereikend 0–2,5

Lengte: 250 woorde (Let op dat **lengtevereiste** deurgaans geld as deel van **formaat en styl**.) Indien lengtevereiste nie nagekom is nie, moet 'n **kategorieverskuiwing** gemaak word.